

Arvustus Narva raekoja 2019–2023. aasta renoveerimisest

Narva raekoja hoone renoveerimisest räägiti juba pikalt, kuigi reaalselt hakkasid asjad liikuma alles 2016. aastal, kui Narva linnavalitsusel valmis selle projekti detailplaneering. Projekti kogueelarve oli 2019. aastal 7,5 miljonit eurot. Arhitektuurikonkursi võitjaks sai KOKO Arhitektid. Renoveerimise tulemusena oli uuele raekojale mõeldud kaks funktsiooni: esiteks pidi sellest saama Narva linna turismikeskus ja avalik hoone; teiseks pidi sinna kolima Narva linnavalitsus¹. Täideti lõpuks mõlemad eesmärgid.

(Natuke) hoone ajaloost

Narva raekoda ehitati aastatel 1668–1671 Lübeckist pärit (arhitekt) Georg Teuffeli projekti järgi. Käsu raekoja ehitamiseks andis välja Rootsi kuningas Karl XI, sest tulevasel Eha tänaval asuv vana raekoda oli selleks ajaks ametnikele juba liiga kitsaks jäänud. Narva uue raekoja hoone ehitati nn Narva barokkstiilis, mis oli selleks ajaks juba iseseisvaks arhitektuuristiilik kujunenud, küll aga oli see tuletatud Hollandi barokist.²

Hoone ise on riskülikukujulise põhiplaaniga, kahekorruline, suuremahulise ja sügava keldri (soklikorruse) ja pööninguga (*mezzanino*-korrusega). Kelpkatus oli kõrge ja proportsioonides peaaegu võrdne seinte kõrgusega. Hoone oli sümmeetriline ja tsentraliseeritud. Keskul oli kõrgele soklile viiv kahepoolne sepišpiirdega trepp. Trepi keskel oli nišš lõvipea kujulise purskkaevuga. Esimese korruse keskel oli Stockholmis kivist raiutud portaal, mille peamised elemendid olid jumalanna Justitia kuju, Narva linna vapp ja küllusesarved – see oli mõeldud linnale kingituseks. Fassaadil olid pilastrid, aknad olid ümbritsetud seinale maalitud välisraamistustega. Fassaadi ülemosa keskel oli kolmnurkne frontoon, mille keskel paiknesid kellad. Hoone silmapaistvaks osaks oli kõrge puidust karkassiga ja vaskplaatidega kaetud torn, mis koosnes kahest põhiosast, ja mille tippu ehib Grabbeni kullatud sepišest tuulelipp – kurg³.

¹ Projekt "Narva raekoja hoone ja platsi rekonstrueerimine" - [narva.ee](https://www.narva.ee/ru/projektide-tutvustused/-/asset_publisher/0JD5aqK3kFoA/content/projekt-%C2%ABnarva-raekoja-hoone-ja-platsi-rekonstrueerimine%C2%BB?redirect=https://www.narva.ee/projektide-tutvustused/3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_0JD5aqK3kFoA%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1), https://www.narva.ee/ru/projektide-tutvustused/-/asset_publisher/0JD5aqK3kFoA/content/projekt-%C2%ABnarva-raekoja-hoone-ja-platsi-rekonstrueerimine%C2%BB?redirect=https://www.narva.ee/projektide-tutvustused/3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_0JD5aqK3kFoA%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1 (vaadatud 08.10.2024).

² Narva raekoda - [et.wikipedia.org](https://et.wikipedia.org/wiki/Narva_raekoda), https://et.wikipedia.org/wiki/Narva_raekoda (vaadatud 08.10.2024).

³ Narva raekoda - [narvamuuseum.ee](https://narvamuuseum.ee/est/virtuaalmuuseum/narva-raekoda/), <https://narvamuuseum.ee/est/virtuaalmuuseum/narva-raekoda/>, raamatust (Madis Tuuder, Karin Paulus, 2020 *Narva. Datšaast paleeni*. Narva muuseum).

Interjöörid kujundati 17.–19. sajanditel, aja jooksul need muutusid ja täienesid, kuigi Teise maailmasõjani säilitasid peamiselt oma esialgse, barokse ilme. Tuntuks sai suurejooneline plafoon peasaalis.

Hoone sai suuresti kannatada Teise maailmasõja ajal, kui hävis kogu katus, torn ja kogu sisenemiseruum / vestibüül – alles jäi põhimõtteliselt ainult seinte karp / hoonekehand. Pikka aega jäid hoone varemed puutumata ja, nagu teisedki Narva vanalinna hooned, kaaluti ka raekoja varemete lammutamist. Kuigi hoone restaureeriti aastatel 1960–1963 arhitekt Henno Potti ja insener Heino Uuetalu juhtimisel. Esimese restaureerimise käigus taastati hoone enam-vähem originaalne ehk sõjaeelne ilme, rekonstrueeriti torn ja restaureeriti portaal. Täiesti uued olid aga hoone interjöörid. Nüüd olid need lihtsa viimistlusega ristkülikukujulised ruumid ja koridorid. Säilinud siseruumide kiviportaalid, kaarjad ukseavad ja põranda kiviplaadid olid ära peidetud ja kinnimüüritud. Need avastati aastatel 2019–2023 läbi viidud restaureerimistööde käigus. Originaalsest interjöörist jäeti alles ainult kesktrepp, millel on huvitavad baroksed reelingud / piirded. Nõukogude ajal asus hoones pikka aega pioneeride kultuuripalee ja raamatukogu, kuigi pärast Eesti iseseisvumise taastamise pärast jäi hoone peamiselt tühjaks ja lagunes tasapisi nii seest kui väljast.

Uus periood: renoveerimine 2019–2023. aastatel

Renoveerimine kestis mitu aastat ja kohalikud inimesed kartsid, et läheb nagu Pimeaiaga, mille rekonstrueerimine kestis rahapuuduse tõttu üle seitsme aasta. Õnneks aga kulges töö kiiresti ja ilma takistusteta, tõenäoliselt seetõttu, et tegu on otse linnavalitsusele kuuluva hoonega. Algselt vahetati välja kõik katusekiivid, restaureeriti originaalsed baroksed korstnad. Renoveeriti ka torn ja vahetati mõned fassaadiplaadid. Samal ajal käis kohalike jaoks väga tähtsa sümboli – raekoja kellade remont. Kellad hakkasid uuesti tööle pärast kauem kui 30 aastat kestnud vaikimist. Hoone fassaadid värviti üle erksa terrakota toonides värviga, mis alguses paljusid üllatas, kuid tundub, et narvalased on sellega juba harjunud. Uuendati ka trepp ja selle keskele – nagu enne sõda – tehti uuesti purskkaev. Just purskkaevu kohta tuli aga kõige rohkem negatiivset tagasisidet, kuna võrreldes originaalkujuga tundub praegune lõvipea palju "lapselikum", primitiivsem ja vähem sobiv. Kuid, nagu kellad, töötab nüüd ka purskkaev, mille vett saab ka juua, mis on kindlasti positiivne pööre.

Kõige huvitavam oli siseruumide / interjööride renoveerimine, mille käigus tuli palju üllatusi. Nõukogude aja renoveerimise käigus olid kõik algsed baroksed elemendid ära peidetud, seda arvatavasti ideoloogilistel põhjustel, et varjata rootsiaegset kihistust ja

hilisemat kodanlikuks tembeldatud pärandit. Renoveerimise käigus avastati mitmeid huvitavaid elemente / detaile, näiteks kiviplakkidest kokku pandud kaarjad portaalid ja originaalne poleeritud kiviplaatidest põrand. Narva elanike jaoks olid need avastused linna traagilise ajaloo tõttu nagu päikesekiired.

Esteetiliselt õnnestus raekoja renoveerimine suurepäraselt – hoone sai oma tõelise hinge tagasi. Raekotta astudes leiad end suurest ruumist. Silma torkavad need samad puhastatud ja avatud kividetailid ja konstruktsioonid. Seintel on hele liivakarva värv, puidust laed on kaunistatud õrnade baroksete botaaniliste ornamentidega, mis viitavad selgelt rootsiaegsele interjööri maalingute traditsioonile ning on tehtud üsna realistlikult, arvestades ajaloolist konteksti. Ornament ja üldine tume-hele kontrastis toonide koloriit jätkub ka trepil, mis viib teisele korrusele, kus asuvad ametnike kabinetid ja konverentsiruumid. Kõikides ruumides on palju puitu, nii paneelidena seintel ja lagedel kui ka põrandal.

Teine aspekt, mis paistab silma, on mõistlik ja esteetiline klaasi kasutamine. Narva raekojas on klaasi kasutatud peamiselt ilusate kaasaegsete klaasuste näol, mille abil saab kiiresti tajuda kogu esimese korruse avarust. Olulist rolli mängib hästi projekteeritud valgustus.

Raekoja avaliku hoone funktsioonist

Võib öelda, et Narva kesklinnas käib elu nüüd taas Raekoja platsil ja raekoja sees. Vaadates kohalike sündmuste plakateid ja *Facebookis* olevaid üritusi, on näha, kui tihti toimub midagi just selles paigas. Näiteks 2024. aasta festivali Station Narva raames avati raekoja keldrikorrusel kirbuturg. Ruumi avarus ja planeering lubasid eraldada erinevaid müügialasid. Hoone esimesel korrusel asub nüüd turismiinfopunkt ja väike püsiv näitus hoone ja linna sümboolika ajaloost, mil on oma roll nii füüsiliselt interjööris kui ka mentaalselt linnaelanikke identiteedi taassündimisel. Tulevikus plaanitakse hoone soklikorrusele rajada ka kohvik(ud)⁴, mis saavad endale suveperioodil ka väliterrassid, käivitades raekoda ümbritsevat avalikku ruumi veelgi.

⁴ Jüri, Nikolaev 2023. Narva renoveeritud raekojast saab linnavõimu esindushoone ja turismikeskus - *err.ee*, <https://www.err.ee/1608937460/narva-renoveeritud-raekojast-saab-linnavoimu-esindushoone-ja-turismikeskus> (vaadatud 08.10.2024).

Narva raekoja renoveerimisega algas linna jaoks uus etapp. Kui linnavalitsus kolib hoonesse, mis oli alati selleks mõeldud, kuid seisis pikka aega tühjana, muutub kindlasti kogu linnakeskkond. Raekoda on ajalooliselt olnud tähtis linnakeskus linnades nii Euroopas kui ka Eestis.

Esiteks oli see renoveerimine tähtis, sest raekoda oli juba ammu arhitektuurimälestisena riikliku kaitse all.⁵ Teiseks oli see tegu midagi, mida kohalikud inimesed on kaua oodanud ja soovinud. Nende jaoks on raekoda olnud alati meenutus toredast rootsiaegsest minevikust ja linna võimsusest, mis pärast Teist maailmasõda hakkas hääbuma. Kolmandaks, nagu on kirjutatud projektikirjelduses Narva linnavalitsuse veebilehel, oli algne idee taaselustada Narva kesklinna elu, mis on kindlasti õnnestunud. Seda näitab, kui palju inimesi istuvad õuepinkidel, külastavad suvekontserte ning lihtsalt räägivad omavahel, kui tore on näha uut ja värsket Narva raekoda.

⁵ Narva raekoda - *visitnarva.ee*, <https://www.visitnarva.ee/et/narva-raekoda> (vaadatud 08.10.2024).